

NAPREJ

„ Glasilo jugoslovanske socialno demokratične stranke „

Izhaja razen nedelj in praznikov vsak dan popoldne.

Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6,
1. nadstropje, Učiteljska tiskarna.

Naročnina po pošti z dostavljanjem na dom za celo leto K 30.—, za pol leta K 15.—, za četrt leta K 7.50, za mesec K 2.50. Za Nemčijo celo leto K 33.60, za ostalo tujino in Ameriko K 42.—. Posamezne številke po 10 vinarjev.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije za list so poštne proste.

Inserati: Enostopna peti vrstica 30 vin.; pogojem prostor 50 vin.; razglasi in poslano vrstica po 60 vin.; večkratni objavi po dogovoru primeren popust.

Štev. 71.

V Ljubljani, sobota dne 6. oktobra 1917.

Leto I.

Kritične misli.

„Vodilo za nadaljno zgodovinsko delo ni to, kar je bilo, temveč to, kar se poraja.“
(Dr. Adler v drž. zboru 26. sept.)

Stališče, ki ga zavzemajo nemške socialistične stranke iz »rajha« in iz Avstrije k narodnostnemu problemu, je pač vse prej kot socialistično-demokratično. Če beremo danes razprave in članke nemških socialistov ali pa njih odgovore na štokholmsko vprašalno polo glede rešitve narodnostnega vprašanja, vedno in vedno srečamo le en odnev: »ohranitev obstoječih zgodovinskih državnih oblik oziroma restitucija nekdanjih (Finska, Poljska).« Vendar pa je pri tem značilno, da zahtevajo za rusko Poljsko restitucijo državnosti, dočim hočejo dati pruskim in avstrijskim Poljakom samo avtonomijo, četudi so bili vsi Poljaki nekdanj zruženi v poljskem kraljestvu. Dvojna mera torej! Rusija mora priznati pravico Poljakov do samostojne države, Nemčija in Avstrija ne.

Značilen je uvod glede narodnostnega vprašanja, ki ga najdemo v odgovoru nemške avstrijske socialistične stranke na štokholmsko vprašalno polo:

»Nejasno je razlikovanje med pojmi nacija (narod) in nacionaliteta (narodnost). Ako razumemo pod pojmom »narod« v zmislu romanske jezikovne rabe »državno ljudstvo«, potem pomeni »pravica samoodločevanja narodov« enostavno svobodo in neodvisnost obstoječih držav. Pravica samoodločevanja držav se razume sama po sebi in priznavamo jo seveda i mi in sicer tako glede velikih in malih držav.«

Avstrijsko nemški socialisti priznavajo torej pravico samoodločevanja obstoječim državam, ne priznavajo je pa Jugoslovonom, Čehom, Poljakom itd. »Narodnosti« nimajo pravice do državnega življenja, ampak njim se za more priznati kvečjemu »avtonomija« v okvirju obstoječih držav. Tako hočejo nemški socialisti zvođenit temeljno načelo »samoodločevanje narodov«, od katerega pričakuje ves svet in zlasti Evropa preporeč življenja, ki ne bo poznal vladajočih in podjarmljenih narodov, kot je bilo to pred vojno. In dosledno najdemo potem tudi glede miru samo besede: »Zahtevamo sklep miru brez aneksij«. Stereotipno se vrača v publikacijah nemških socialistični strank ta stavek, ne pa kot sta ga formulirala ruska revolucija in Wilson: »zahtevamo sklep miru brez aneksij na podlagi samoodločevanja narodov«. Velika je razlika med obema formulacijama. Nemška formulacija pomeni enostavno povratek v obupne predvojne narodnostne razmere, ki bi prinesle kvečjemu »avtonomijo narodnosti« v okvirju obstoječih držav.

Dobro poudarja izjava češko-slovanske soc. dem. v svoji štokholmski izjavi, ko pravi: »Izrecno poudarjamo, da ne soglašamo z odgovorom delegacije nemške socialne demokracije v Avstriji, da zadošča le gola avtonomija za narodno kulturne namene. Vsaka pravica visi v zraku, če se ne opira na resnično gospodarsko in politično moč. V doslednosti načela popol-

ne demokracije in samoodločevanja vsakega naroda je potrebno, podeliti vsakemu narodu (narodnosti) pravico, da se konstituirata kot ujedinjena, samostojna celota opremljena z vsemi pridevki popolne, državne neodvisnosti.«

Formulacija ruske revolucije in Wilsona, ki jo je sprejela i češkoslovanska socialna demokracija pa pomeni enotno in popolno rešitev narodnostnega problema v zmislu narodne države in narodnega ujedinenja. Ako se rešinarodnostni problem v tem zmislu, je šele dana elementarna podlaga za vsestranski napredek človeštva, za njega demokratizacijo in socializacijo.

Nemški socialisti se izogibajo taki rešitvi z vsemogočimi izgovori zgodovinskega, kulturnega, gospodarskega in imperialističnega značaja. Ali to so le vnanji znaki, vnanji vzroki. Pravi razlogi tega stališča so pač globlji. Sebični narodni moment je po mojem mnenju predvsem oni vzrok, ki ne pripušča Nemcem, da bi sprejeli brezpogojno mirovno formulacijo ruske revolucije.

Ako govorimo o narodnem momentu, mislim s tem interese in psiho posameznega naroda. Narodni interesi (gospodarski, politični, kulturni) in narodna psiha (mišljenje, čuvstvovanje, značaj) so predvsem ono, kar tvori narodni moment. In ta narodni moment igra pri nemških socialističnih strankah zelo veliko vlogo, ta jih tudi ovira, da bi se povzpeli k široki ideji preureditve Evrope, celega sveta na temelju narodnostnega načela v zmislu samoodločevanja narodov.

Nemcu je država sila, kateri se je brezpogojno podrediti. Da je temu tako, nam je najboljši dokaz nemška zgodovina, ki nam pripoveduje le redko o uporih proti državni sili. Iz tega nemškega naziranja na državo je razumeti na eni strani, da so proti vsakim temeljnim spremembam v državnem ustroju Evrope.

Ali pretežno vlogo igrajo pač pri tem sebični narodni interesi. Obstoječi državni ustroj Nemčije in Avstrije daje Nemcem velike prednosti pred drugimi narodi, ki jih je zgodovina vklenila v te države. In te prednosti uživa i nemško delavstvo, kot del nemškega naroda, ki ima v rokah politično moč.

Pri avstrijsko nemški socialni demokraciji pa je tudi še vprašanje centralizma in federalizma v strokovnih organizacijah. Gotovo ni to odločilni moment, ali vendar je za nemško-avstrijsko socialno demokracijo precejšnje gospodarske važnosti.

Kakor hitro se izvede načelo samoodločevanja narodov, pride samo od sebe z njim do veljave i načelo federalizma v strokovnih organizacijah. Edino načelo federalizma je demokratično oragnizacijsko načelo tako za politično kot za gospodarsko, socialno in kulturno delo socializma, ker je ustroj družbe tak, da so narodi dane enote družbe. »Človeška družba« je idealna konstrukcija, je le celotno število narodov, katerih medsebojne vezi so danes še zelo rahle, kot je to pokazala svetovna vojna. Drugače je to pri »narodu«, ki se čuti v odločilnem trenutku kljub vsem notranjim razrednim bojem

vedno kot enota in ne kot število posameznikov (Angleži v Britaniji in v kolonijah).

Ni toliko idealni interes delavske solidarnosti, ki je vrgel nemško avstrijske socialiste v oni ljuti boj za ohranitev centralizacije strokovnih organizacij proti češkemu stališču federalizma, ki so ga Čehi tudi izvedli in ga obdržali kljub ljutim napadom na mednarodnem socialističnem kongresu. Sem nasprotno mnenja, da so bili in so še danes bolj materijelni interesi merodajni, ki jih ima nemška socialistična stranka na centralizaciji.

S centralizacijo denarja strokovnih društev na Dunaju, bili in še dobe nemški socialisti tisoče denarja iz nemških pokrajin in s tem denarjem razpolagajo predvsem oni, ker ga imajo pri roki in so mu najbližji. Ta denar jim pomaga utrjevati lastne organizacije, širiti lasten tisk, nastavljači večje število tajnikov, se osamosvojiti od meščanstva, pomaga jim v boju proti kapitalizmu; nemški delavec ima predvsem korist.

Vsled te centralizacije morajo iskati naši delavci dolgo pot na Dunaj, mesto da bi imeli svojo centralo doma pri roki. Vsled centralizacije ostanejo naše organizacije slabotne, ostane naš tisk majhen, ne moremo skrbeti za tajnike v številu kot bi jih potrebovali zlasti na Štajerskem in Koroškem, ne moremo voditi boja proti kapitalizmu in meščanstvu v tej meri kot bi lahko, če bi imelo naše delavstvo svojo lastno centralo. Centralizacija pa nas ni samo gospodarsko privezala na Dunaj, ampak je tudi v duševnem oziru onemogočila samostojnost življenja. Dobro se še spominjam besed enega izmed naših odličnih sodrugov, ko je dejal ob neki priliki v »Mestnem domu« v Ljubljani, mislim v jeseni leta 1913.: »Mi moramo stran od Nemcev, ker nemški duh nas korumpira, iskati moramo svojih duševnih vezi predvsem na zapadu in vzhodu.«

In tako je prišlo, da je naše slovensko-jugoslovansko socialistično gibanje kljub svoji četrstoletni starosti ostalo majhno, takorekoč brezvplivno. Samovarjanje je, če si nekateri naših sodrugov danes sugerirajo, kot da bi danes res kaj pomenili kot stranka v javnem življenju. Stranka, ki nima svojih zastopnikov v političnih institucijah, ne pomeni takorekoč ničesar v javnem življenju. »Kdor v kaki demokraciji pri glasovanju ne ostane zmagovalec, temu manjka vsakršna zadostna oblast, da bi dajal deželi zakone«, pravi angleški socialist Mac Donald v svoji knjigi »Socializem in vlada«. Teško čutimo to breme brezvplivnosti, ko moramo hoditi moledovat na Dunaj k nemškimi sodrugom - poslancem, da nam napravijo to in ono prijaznost. Dobro pa vemo, da nobena prijaznost ni zastoj, da je že človeško življenje takšno in naj bo potem socialistično ali meščansko, da zahteva plačilo, kompenzacijo. In s čim plačuje slovenski, jugoslovanski socialist prijaznost, ki mu jo napravi nemški sodrug, če ne s tem, da mora odškrtiti del svoje samostojnosti v nastopu. Centralizacija strokovnega gibanja na Dunaju in politična brezvplivnost, kateri dve dejstvi sta v ozki vzročni zvezi, sta oni prokletstvi, ki tiščita stranko k tlam, da se ne more

razvijati in svobodno razmahniti ter poslati živa veja na socialističnem drevesu.

Da, ne more se oporekati, mnogo so delali prvi slovenski socialisti. Izobraževati so morali sebe brez tuje pomoči in samouki so šli na plano, da propagirajo ideje, katerih veličino so začutili v svoji duši. Mnogo so pretrpeli na tem potu od vlade in domačih. Britko je bilo preganjanje s strani rojakov. Ali vsa velika gibanja in zlasti gibanja zaničevanih in teptanih proti vladajočim, so se morala boriti z velikimi težkočami in preganjanji. Trpljenje naših prvoboriteljev ni osamel pojav. Spomnimo se kmečkih uporov, naše reformacije, ruske revolucije! Koliko krvavih in nekrvavih žrtev so zahtevala ta gibanja! Kar se pa tiče psovovanja, denunciacij, to so pa bile žal vsakdanje prikazni našega podivjanega predvojnega političnega življenja, ki ga je vlada le še podpirala.

Težko stališče prvih slovenskih socialistov pa nikakor ne sme ovirati, da se kritizira njih delo, ker kritika je neobhodno potrebna. Ona je sredstvo, da se ohranijo velika gibanja zdrava, da se jih očisti vseh znakov socialne bolezni. Kdor hoče udušiti kritiko v javnem življenju, kdor se je boji, ta ne spada na vodilna in odločilna mesta v demokraciji. Kritika in samokritika morata biti temeljno načelo v demokratični, predvsem v socialistični stranki.

Naši prvi socialisti so napravili to veliko napako in mnogi jo delajo še danes, da ne mislijo s svojimi možgani, ne čutijo s svojo dušo, ampak se oklepajo mrtvih dogem. Mesto da bi tvorili živ del v socialistični družini in oplodili socializem z novimi idejami, prislužkujejo, kaj porečejo na Dunaju, kaj je v nemških socialističnih knjigah, kaj stoji v Marxu in Engelsu. Mesto da bi bili vsrkali vase veliko idejo socializma, da bi bila postala del njih duševnosti in prišla na dan prenovljena in oplojena ter se razlila po širni domovini in užgala srca, duše, pa so se oklenili dogem, mrtvih oblik iz let 1847 in 1867.

Razumem vzroke tega pojava, razložil sem jih zgoraj, ali bojevati se je proti tem vzrokom, ki ovirajo pot socializmu v domovino.

Ideja socializma mora v srce, začutiti jo je treba v njeni veličini. Le oni zamore biti propagator ideje, ki jo je začutil v sebi, jo takorekoč versko doživel. Šele potem pride čas za razum, ki pretehtava, premotra in išče pota, kako idejo uresničiti, kako strniti pripadnike v veliko reko, da osnaži in osveži življenje celega naroda, celega človeštva.

E. Remov.

Vojna.

Avstrijsko vojno poročilo. Dunaj, 5. okt. (Kor. ur.) Nobenih večjih bojnih delovanj. — Šef generalnega štaba.

Nemško vojno poročilo. Berlin, 5. okt. (Kor. ur.) Zapadno bojišče: Arm. sk. prestol. Ruprehta Bavarskega: Neizmerno težak bojni dan je minil za voditelje in čete 4. armade. Od ranega jutra do pozne noči je trajalo borenje, ki se je vedno iznova razvnelo s ponovnimi angleškimi napadi iz smeri severozapadno od Langemarcka do južno od ceste Menin-Ypern (15 km). Neprestano so delovale artiljerijske mase s skrajnim naporom moči moštva in topov v ozemlje, kjer so se odigravali ljuti, semintje valujoči boji pehote. Žarišče bitke so bili Poel-Cappelle, posamezni dvorci 3 km zapadno od Passendale, križišče ceste vzhodno in jugovzhodno od Zonnebeke, gozdni deli zapadno od Becelaere in vas Gheluveld. Preko te črte je sicer prodril sovražnik začasno, a se pod silo naših protinapadov ni mogel uveljaviti, čeprav je napadal do pozne noči vedno s svežimi močmi. Pridobitev Angležev se omenjuje torej na 1 do poldrug km globoko prog od Poel-Cappelle preko vzhodnih izrastkov Zonnebeke in ob cesti, ki vodi od tu v Becelaere. Ta vas in prav tako tudi

Gheluveld, za katero so bili vroči boji, sta popolnoma v naši posesti. Krvave izgube angleških divizij — najmanj 11 jih je bilo samo v jutranjih bojih bitke — cenijo vsi soglasno prav visoko. Dobro sodelovanje vsega našega orožja je uničilo tudi ta silni sunek Angležev pred ciljem, ki je bil sedaj brezdvomno zelo velik, a ne majhen kakor bodo morda trdili. Junaštvo nemških čet v Flandriji je nepreko-sljivo. — Arm. sk. nemškega cesarjeviča: Na vzhodnem bregu Moze so izvršili Angleži zvečer nov močan napad, 12. v teku treh dni, in sicer na severnem pobočju višine 344 vzhodno od Samognieuxa. Čez dan je pripravljal močan ogenj, pred napadom zgoščen v bobnajoči ogenj, juriš francoskih sil, ki so jih skoraj povsod zavrnil v boju preizkušeni Vitemberžani. Na nekaterih krajih so bili potrebni protinapadi. Dobili smo pri tem mnogo ujetnikov. — Na vzhodnem bojišču nobenih večjih bojnih delovanj. — Macedonska fronta: V bitoljski kotlini in v loku Černe je bilo bojno delovanje živahnejše kakor zadnje dni. — Prvi gen. kvart. mojster: von Ludendorff.

Politični pregled.

— **Angleški glas o Czerninovem govoru.** O govoru grofa Czernina izvaja londonska „Westminster Gazette“: Ureditev Evrope, kakor jo riše grof Czernin, je tudi naš cilj. Simpatično bomo zasledovali, če grof Czernin porabi svoj vpliv, da se tudi nemška zagotovila pretvorijo v prakso. Dotlej pa je umestno, da se ne varamo o naši nalogi in niti za trenotek ne pozabimo, da se mora ta naloga vršiti z argumenti, s katerimi jo vršimo na zapadni fronti.

— **Italijansko časopisje o Czerninovem govoru.** Rimsko časopisje razpravlja o Czerninovem govoru soglasno v odklonilnem zmislu. Celo katoliški listi opozarjajo na nasprotje Czerninovega govora s papeževo noto, češ da se je grof Czernin skrbno ogibal, dotakniti se teritorialnega vprašanja, katerega važnost je papež posebno naglašal.

— **„Nobene besede več o miru...“** Včeraj smo poročali o bojevitem govoru angleškega ministra Churchilla, ki tudi noče nič slišati o miru. Na bojeviti klic iz Anglije, prihaja še bolj bojeviti klic iz Nemčije. Elberfeldski „fetragnarji“ so čestitali Hindenburgu k njegovi 70 letnici. Na to čestitko jim je odgovoril Hindenburg takole: „Starim, pridnim tovarišem elberfeldske zveze vojakov izrekam srčno hvalo za prijazni spomin in dobre želje k mojemu rojstvenem dnevu. Veselim se, da skrbe stari vojščaki za red za fronto, da mi lahko obračamo nemoteni naše poglede le naprej na sovražnika. Stisnimo zobe! Nobene besede več o miru, dokler ni dokončano krvavo delo in je zmaga naša. To mora biti geslo vsega nemškega naroda!“

— **Iz justičnega odseka.** Justični odsek državnega zbora se je bavil včeraj z zakonskim načrtom glede mladinske oskrbe. Justični minister je poudarjal nujnost te zadeve, ker je sedanji zakon o prisilni vzgoji popolnoma nazadnjaški. Rastoča zanemarjenost mladine vsled vojne zahteva odločnega dejanja, a to dejanje bo izvršil parlament, če predlogo čim prej sprejme in odobri. Pri izvršitvi zakona o mladinski oskrbi božeta morali sodelovati država in dežela, sodelovati pa bodo morali tudi sodni funkcionarji, ki so že doslej uspešno delovali na polju mladinske vzgoje.

— **V finančnem odseku** je poslanec Kuranda predlagal, naj bi se sklicala enketa, sestoječa iz strokovnjakov in znanstvenikov, ki naj bi izrazila svoje mnenje glede name-ravane oddaje premoženja. Cela vrsta poslancev se je izrekla za enketo pod pogojem, da se zadeva preveč ne zavleče. Finančni minister je izjavil, da bi oddaja premoženja v pravem zmislu šele koncem vojne, ker bo šele tedaj razviden položaj narodnega gospodarstva in finančna potreba države. Predlog poslanca Kurande je bil soglasno sprejet.

— **Ogrski ministri, ki ne spoštujejo lastnih odredb.** Ogrska ministra Ugron in Mezössy sta poklicana k cesarju na odgovor. Mezössyja dolže, da je delal »kšefte« kot predsednik ujseherdske poljedelske družbe

z avstrijsko bosanskimi vladnimi mesti. Ugron so pa nešteto krat očitali, da se je udeleževal veselice čez policijsko uro, čeprav je sam izdajal stroge odredbe, da se policijske ure ne sme prekoračiti. Na ministrskem posvetu je nek minister po naročilu grofa Karolyja odločno zahteval, da naj odstopi Ugron, ker kompromitira njegovo obnašanje vlado in sistem.

— **Italija zahteva pomoči.** Švicarski listi poročajo: Ko se je zadnje dni mudil italijanski kralj v Franciji, se je baje razpravljalo tudi o zahtevi Cadorne, naj bi ententa poslala primerno številno pomožnih čet na laško fronto. Pariški „Temps“ pripominja, da avstrijsko vojno vodstvo s svojimi 300 bataljoni in 4000 topovi pač ne zmore večje ofenzivne akcije na soški fronti. Sicer pa, da je mnogo zavisno od razvoja stvari na ruski fronti, odkoder bi se eventuelno mogle vzeti avstrijske čete za južno fronto.

— **Preobrat na Francoskem?** Berlinski „Vorwärts“ prinaša sledeče poročilo iz Stockholma: Tudi med francosko buržvazijo se pojavlja sedaj krepko odvrtačenje od misli na mir po popolnem porazu nasprotnikov. Sicer smatrajo, da je treba v sedanjih razmerah krepko voditi vojno dalje, a obenem je treba tudi političnih priprav za mir s sporazumom. Značilno za ta preobrat je, da je prišel pred nekaj dnevi k Thomasu, ki velja v teh krogih za bodočega moža, ker smatrajo, da je postal Painlevé politično nemogoč, lastnik ene največjih pariških tvrdk in ga pozval, naj odpotuje v Stockholm.

— **Francoski socialisti.** Danes prične v Bordoju kongres francoskih socialistov, ki poteče najbrže prav burno. Cimervaldovci so dobili v Parizu 11 mandatov, nasprotna, Longuetova skupina 13. Na strankinem zboru bodo predlagali izključitev Hervéja iz stranke, ker je pomenja njegovo delovanje izdajstvo nad delavstvom. Za strankini zbor je bila sprejeta na konferenci pariških socialistov resolucija, ki zahteva takojšnja mirovna pogajanja s sovražnikom.

— **Gospodarska kriza v Rusiji.** „Frankfurter-Zeitung“ poročajo iz Varšave: Ravnatelj političnega oddelka državnega sveta grof Rostvorovskij je bil nekaj tednov v Stockholmu, kjer se je sešel z nekaterimi Poljaki iz Rusije. Med njimi je bil tudi znani voditelj Poljakov iz Petrograda Lednicki. O svojih pogovorih s temi Poljaki je povedal grof Rostvorovskij nekemu uredniku lista „Kuryer Polski“ sledeče: Položaj Rusije ni le slab, temveč je kritičen. Če bi se tudi našel vojak, ki bi odpravil desorganizacijo v armadi ali v „družbi“, je pa nemogoče izboljšati gospodarski položaj. Produkcija je skoraj popolnoma ustavljena zaradi pomanjkanja premoga in neizmernih zahtev delavstva, le 35 odstotkov zemlje je obdelane. Lakota je v nekaterih krajih strašna. Med tem ko velja v nekaterih krajih funt sirovega masla 5 rubljev, pa mažejo z njim v drugih krajih kolesa. Vlada razmotriva o načrtu, da bi preložila municijske tovarne v južne kraje, kjer so premogokopi. Ali tega načrta ne more prav lahko izvesti. Državno posojilo je doživelo poraz. Vlada se je bavila z načrtom, da bi zaplenila polovico papirnatega denarja in sicer na ta način, da bi ves papirnati denar morali izročiti njej, da ga iznova numerira, a nato bi ga vrnila le polovico. Ta načrt je morala vlada opustiti, ker bi preveč razjaril kmete. Če se izvede razdelitev zemlje, tega ne ve živa duša. Po mnogih krajih pa izvršujejo kmetje kar sami razdelitev. Glede neodvisnosti Poljakov so Kerjenskijevi načrti popolnoma pošteti. Odločitev Poljske le razbremeni Rusijo. Pod Lednickijevem vodstvom delujoča komisija za likvidacijo poljsko-ruskih odnosov je prav pridno na delu. Lednicki, ki je na Ruskem minister za poljske zadeve, je mnenja, da je mir za Rusijo nujna potreba, kajti nemogoče je voditi vojno in graditi novo Rusijo.

— **Kerjenski hoče odstopiti.** Med pravno demokratične konference je prišel v dvorano ministrski predsednik Kerjenski ter je v svojem govoru naglašal nevarnost, ki bi nastala za notranjo in vnanjo politiko, če bi se sestavilo zgolj socialistično ministrstvo. Izjavil je, da bi mogla državo rešiti le koalici-

cijska vlada. Če se sprejme drugačen sklep, se bo sicer pokoraval, toda pa demisijo.

— **Angleška ne izda spremnice za Luxemburga.** Pariški „Tems“ poroča, da Angleška noče izdati za nemškega poslanika v Buenos Aires grofa Luxemburga spremnice za potovanje na Špansko z utemeljevanjem, da sta Madrid in Buenos Aires središča nemške špionaže.

— **Petrograška demokratična konferenca za mir.** Petrograška agentura poroča: Na zadnji seji demokratične konference je bila sprejeta resolucija: Neobhodno potrebno je, da se ustanovi močna revolucionarna oblast, ki se bo držala programa moskovske državne konference glede zasledovanja politike, ki stre mi po dosegu splošnega miru. Neobhodno potrebno je nadalje, da demokratična konferenca iz svoje srede ustanovi stalen organ, z nalogo iz sodeluje pri sestavi oblasti na označeni podlagi. Če meščanske stranke zopet vstopijo v vlado, je potrebno, da se reprezentativni organ izpopolni po meščanskih delegatih, ki pa tvorijo samoobsebi umevno le manjšino. Vlada mora biti omenjemu organu odgovorna. Po nasvetu predsednika je konferenca soglasno sklenila, da se o resoluciji ne otvori debate. Resolucija je bila potem z 829 glasovi proti 106 glasovom sprejeta.

Dnevne beležke.

— **Kautskega slovo od »Neue Zeit«.** V ponedeljkovi številki »Leipziger Volkszeitung« se poslavlja Kautsky od svoje revije »Neue Zeit«. Nobene žal besede napram strankinemu vodstvu ni v tem slovesu, temveč mirno, stvarno razlaga Kautsky začetek znanstvenega glasila nemške socialne demokracije, njen razvoj in njen — konec. Leta 1882. je bil sprožil Kautsky načrt za ustanovitev »N. Z.«, v dobi najhujšega preganjanja socialistov. »N. Z.« je bila takrat last strankinega književnega založnika Dietza v Stuttgartu in je ostala 19 let njegova last. Ko pa je stopila »N. Z.« v drugo polletje 19. leta, jo je prevzelo strankino vodstvo ob enem z drugimi listi, ki jih je tudi izdajal in zalagal Dietz. Kautsky piše v slovesu dobesedno o tem tole: »Kolikor mi je znano o kupčijskem delu te transakcije, je bila naravnost darilo stranki. Prinesla je ogromen preobrat v založbo, ki jo je ustvaril in dvignil Dietz, a ni izpremenila prav nič na uredniškem razmerju »N. Z.« Pač je morala odslej redakcija polagati obračun strankinem zboru, a nikdar ni nihče zahteval, naj izpremeni svoje stališče ali prakso. Dietz in jaz nisva imela nobene pogodbe, temveč je bilo zgrajeno najino razmerje na prijateljstvu in zaupanju. To razmerje sem prenesel na strankino vodstvo in mu izročil tako moč, da me lahko odstrani vsak čas iz podjetja, ki sem ga ustanovil jaz, za katero sem dal najboljši del svojega življenjskega dela, ne da bi imel pravice do kaj drugega nego do odpovednega roka, kakor jo ima vsak najmlajši strankini nastavljenec. Če uporablja sedaj strankino vodstvo to moč, tedaj ni mogoč proti temu noben jurističen ugovor. Da se odstranijo sedanji uredniki, to je bila ena možnost, da se odpravi razdor. Ali druga možnost je bila, da izroči strankino vodstvo »N. Z.« zopet v tiste roke, iz katerih jo je prejelo«. Nato pripoveduje Kautsky, da se je bavilo strankino vodstvo že dolgo z mislijo, da odstavi njega od uredništva »N. Z.«. Že spomladi je hotelo strankino vodstvo to izvesti. Nato pa je prišel Stockholm. »A pred internacionalo ni hotel priti z madažem, da je ustrahoval najstarejšo, v internacionali znano redakcijo. Sedaj je Stockholm zopet daleč in vsak nadalen ozir je odveč«. Kautsky sklepa: »Z bogom, a ne za vedno. Kajti bratje, duha ne ubijejo. Kakor sem star, vendar upam, da doživim čas, ko zmaga stvar, katerej je služila »N. Z.« zvesto skozi 35 let. In upam, da mi bo usojeno, da prispevam k temu tudi svoj delež dela«. K temu slovesu pristavlja uredništvo »Leipziger Volkszeitung«, da upajo ustvariti Kautskemu prav kmalu novo torišče, kjer bo lahko nadaljeval svoje delo. Neizmerno hudo je

človeku, če premisli to najnovejše nasilje nemške večine napram možu, ki požrtvovalno deluje že toliko let v stranki, proti možu, ki je dal nemški stranki program za njeno delo in ki je slovel po vsem svetu zaradi svojega obširnega, globokega znanja in ki je bil pri urejevanju revije tako nepristranski, kakor ne kdo kmalu. Njegovi najhujši nasprotniki so lahko svobodno govorili v »N. Z.« in mirno je dopuščal, da so ga ostro napadali v njegovem listu. Nemško strankino vodstvo si pač s tem dejanjem ni pridobilo zaupanja v socialističnem svetu.

— **Pouk na ljubljanskih šolah** nameravajo baje zopet še bolj omejiti za nekaj časa. Obrtnonadaljevalnih šol pa letos menda zopet ne otvorijo. To so grozovite posledice vojne. Da ne bi bilo izhoda proti takemu omejevanju šolskega pouka kar štiri leta, tega pač ne moremo verjeti.

— **Rekvizicije na Kranjskem.** Snočni »Slovenec« poroča, da je bil 2. oktobra posvet pri najvišjem armadnem poveljstvu zaradi rekvizicij na Kranjskem. Posveta se je udeležil dr. Lampe, ki je na posvetu dopovedal, da je dala Kranjska mnogo čez svoj kontingent na krmilih, med tem ko so druge dežele daleč zaostale. Posveta se je udeležil tudi poseben zastopnik cesarja, ki je naznanil odločno voljo cesarja, naj se stori vse za razbremenitev kranjske dežele pri oddaji krmil. Na posvetu je bilo sklenjeno, da se opuste Kranjski vse nadaljne dajatve, kakor hitro se rekvirirajo zadostne množine v zaledju. Krompir, ki ga daje sedaj Kranjska armadi, se jej pozneje povrne.

— **Nezgoda na železnici.** V torek popoldne je bil blizu tivolskega železniškega prehoda v Ljubljani ustavljen nek osebni vlak. Iz vlaka izstopi črnovojnik, ki je stal na drugem tiru. V tem trenutku se prepelje, v megli nevidna, lokomotiva, ter sune vojaka s tako silo na stran, da je ta mrtev obležal.

— **Nesreče v Šiški.** Včeraj zjutraj je povozil vlak dvanajstletno hčerko delovodje drž. žel. sochr. Ložarja. Ubogi deklici je stroj odrezal obe nogi. Sedaj je v bolnišnici in je še pri polni zavesti. Težko so prizadeti starši, ki skrbno vzgojujejo svojo mnogobrojno deco. — Včeraj popoldne je povozil na cesti voz 9 letno hčerko železničarja Robiča; odpeljali so jo v bolnišnico.

— **Vse prste leve roke** je odrezal stroj mizarskemu vajencu v tovarni Rojinovi. Ubogega dečka so odpeljali v deželno bolnišnico.

— **Z Viča.** Shod članov kons. društva za Ljubljano in okolico v petek zvečer je bil polnoštevilno obiskan. Ravnatelj sochr. Kristan je v daljšem poročilu podal pregled dela društva v minolem letu. Navzoči so soglasno poročilo odobrili in izvolili 12 delegatov in 12 namestnikov za občni zbor.

— **Člani »Občnega konsumnega društva« v Idriji,** ki se doslej še niso priglasili, kje bodo dobivali odslej blago, naj se priglasijo zanesljivo do 12. t. m. v pisarni konsumnega društva ob določenih urah. Na poznejše prijave se ne bo več oziralo. Priglasiti se morajo še vsi provizionisti in vdove.

— **Komorna pevka Gertruda Förstlova in pianistinja Hammerlova** priredita jutri zv. koncert v veliki dvorani hotela »Union«. Förstlova zapoje tudi tri skladbe slovenskega skladatelja Lajovica. Predprodaja vstopnic je v trafiki v Prešernovi ulici. Na večer koncerta se dobe vstopnice pri blagajni. Vse ljubitelje lepega petja opozarjamo na ta koncert, ker imamo v Ljubljani le malokdaj priliko, da bi slišali tako umetnico kakor je Förstlova.

— **Podporna akcija za državne uslužbenke.** Na včerajšnji seji državnega zbora je poslanec Hofmann-Wellenhof predložil nasvet, naj bi se podporna akcija za državne uslužbenke (uradnike, železniške uslužbenke, delavce in vpokojence) nadaljevala. Predlagal je: 1. Ustanovitev bolniških blagajn za državne uslužbenke; 2. akcijo za razdolžitve; 3. državno podporo za pospeševanje gospodarskih organizacij zlasti glede stanovanjskega vprašanja.

— **Krompirjevi izletniki.** V poslanski zbornici so poslanci Friedmann in tovariši in-

terpelirali ministra za ljudsko prehrano ter zahtevali, naj se prebivalcem velikih mest dovoli, da smejo iz okolice prinašati krompir in razna neracionirana živila kot ročno prtljago. Preiskava prtljage naj se izvrši po poklicanih organih.

— **Promet s krompirjem.** Urad za ljudsko prehrano razglasa: V nasprotju z raznimi poročili se ponovno opozarja, da je tudi nakup krompirja na drobno (v nahrbtnikih) slej ko prej strogo prepovedan. Kdor bi se torej dal zapeljati, v tako imenovanem prometu z nahrbtniki nakupovati za domačo porabo potrebni krompir, se poda v nevarnost, da bo kaznovan in da se mu konfiscira krompir. Tako preskrbovanje krompirja se ne more nikomur dovoliti, dokler ne bo pokrit določeni kontingent 30 milijonov meter-skih stotov za potreščino armade in civilnega prebivalstva.

— **Dogodki v Wagni.** Na včerajšnji seji begunskega odseka je poslanec Bugatto govoril o zadnjih dogodkih v begunskem taboru Wagnia na Štajerskem. Izjavil je, da je službena oblast v rokah podrejenih uradnikov, ki samovoljno gospodarijo ter se ne brigajo za predpise višjih oblasti. Dr. Bugatto izjavlja, da je za dogodek v Wagni odgovoren minister notranjih zadev. Poslanec Pittoni poudarja, da sicer ne dvomi o dobri volji ministra notranjih zadev; poslanec pa se vsiljuje prepričanje, da centralna vlada pri nižjih organih ne najde posluha. Neodgovorno gospodarstvo teh provincialnih satrapov traja dalje. Govornik navaja celo vrsto primerov ter zahteva, pridružijoč se poslancu Bugattu, najstrožjo kazen za krivce. Minister grof Toggenburg pojasni, da je o dogodkih v Wagni izvedel še le iz časnikov. Zahteval je takoj avtentično poročilo, a ni bilo mogoče dobiti takoj telefonične zveze z Gradcem, tako da ne more še podati zanesljivega poročila. Minister je končno izjavil, da dogodek obžaluje in da se bo, če zadene krivda kakega uradnika, postopalo z vso strogostjo.

— **Mladinska oskrba s puškami!** Včeraj smo že kratko poročali, da je ustrelil nek orožnik 11 letnega begunčka v begunskem taborišču v Wagni. Graški »Arbeiterwille« je poslal v Wagno enega svojih urednikov, da poizve natančno, kako je prišlo do tega groznega umora. »Arbeiterwille« piše: V četrtek okolo 4. popoldne je prišel nek vojak, ki je imel dopust, k straži pri vhodu, da obišče svoje v taborišču. Vojak, ki je bil nekoliko vinjen, je pričel dražiti stražo. Stražnik je sunil vojaka od sebe, vojak pa je potegnil nož in hotel oklati stražnika. Takoj so obvestili orožništvo taborišča. Dva orožnika sta odpeljala vojaka v zapor. To pa ni bilo lahko delo. Nabralo se je 800 do 900 taboriščnikov, večinoma žene in otroci. Zlasti dečki so živo zasledovali ves prizor, zanje je bil to »hec«. V sredi taborišča, v bližini barake 36, se je zbiralo največ ljudi. Tam so bili tudi vsi orožniki taborišča, 16 po številu. V taborišču Wagna je približno 15.000 beguncev, zgolj Italijanov. Ali od vseh orožnikov zna le eden italijansko in še ta je bil na dopustu. Orožniki so govorili nemško k razburjeni množici, seveda jih ni nihče razumel. Fantje so obmetavali orožnike s kamni. En kamen je zadel voznika Walcha, namesto orožnika. Ker ni vse pogovarjanje nič pomagalo, je sprožil orožniški stražmojster Franc Klanninger puško. Zadel je 11 letnega dečka. Fant se je zgrudil in je bil takoj mrtev. Ta umor 11 letnega dečka jarko razsvetljuje razmere v taborišču. Zakaj sovražijo begunci tako zelo orožnike, da jih obmetavajo že fantje s kamni? Ali je strel iz manliherce prava kazen za to, če vrže nerazsoden deček kamen? Ali ni mogoče begunskih otrok zaposlevati čez dan s poukom, primernim delom in razvedrilom?

— **Oficir umori vojaka.** K zadevi umora dragonca Moritza na dunajskem vzhodnem kolodvoru poročajo očitvidci, da je pripeljal poročnik nekemu vojaku, ki je bil vinjen, že med potjo na kolodvor zaušnico. Ravno tako je dobil zaušnico nek korporal, ker je pri-

šel prepozno na kolodvor. Poročnik Zerty je pa trikrat udaril Moritza okolo ušes, nakar ga je Moritz sunil, Zerty pa zabodel. Zerty je zabodel Moritza s tako silo, da so daleč okolo odletela odlikovanja, ki jih je imel Moritz na prsih.

— **Kako sodijo!** 19. februarja 1916 je voznik Franc Krouzek v Pragi tepel svojega konja z bičem. Stražnik ga je opomnil, da to ne gre, nakar je zaklical Krouzek: „To je dobro! Tukaj se ne sme udariti niti konja, tam pa moré ljudi.“ Za ta izrek je bil obsojen Krouzek pred praškim deželnoobrambnim sodiščem na 6 mesecev težke ječe, poostrene vsakih 14 dni s postom in trdim ležiščem, ker je Krouzekovo dejanje motenja javnega miru in pozivlja k sovraštvu in zaničevanju proti državni upravi. Sodbo utemeljuje sodišče s tem, da je Krouzek predbacival s svojimi besedami državni upravi, da skrbi državna uprava bolj za dobrobit konja, nego za dobrobit državljanov, ki jih more v vojni . . .

— **Več nego za pol milijona konfisciranega blaga** ima zagrebška policija v svojem skladišču. Med tem blagom je mnogo pšenice, moke, usnja in olja. Vsega blaga je za tri dobre vagona. A to je le neznamen del, tistega blaga, ki trgujejo z njim pretkani oderuhi in navijalci cen.

— **Kdo ima več dobička**, o tem so se pričeli na Oprskem prepirati agrarci in industriji. Da agrarci ne trpe mnogo zaradi vojne dokazuje tale primer iz temešvarske okolice na Ogrskem. Posestnik je kupil pred letom dni 40 oralov zemlje v temeškem komitatu, ki pa ni bila primerna za žitno setev. Oral je plačal po 2000 kron, torej je dal za ta svet 100.000 kron. Na rem svetu je pridelal letos le riževo slamo in jo prodal za 300.000 kron. Zemljišče je veljalo 100.000 kron, prva žetev slama, pa je donesla posestniku trikratni znesek, ki ga je dal za svet. Agrarci in industriji se prepirajo tudi pri nas in privijajo cene oboji. A kaj, „naše“ narodno gospodarstvo to zahteva.

— **Monopol za sladkor** so uvedli na Ruskem.

Aprovizacija.

Na seji mestnega aprovizačnega odseka, dne 5. oktobra 1917 se je razpravljalo o reviziciji zelja, repe in korenja v ljubljanski okolici in potrebno ukrenilo, da bo Ljubljani ohranjenega vsaj nekaj tega blaga. Odsek je sklepal tudi o visokih cenah po gostilnah, nadalje o nekaterih internih aprovizačnih zadevah in končno o dobavah petroleja.

Sadje na rumene izkaznice C dobe one stranke, ki ga niso prejele pretečeni ponedeljek, v ponedeljek 8. t. m. od pol 2. do pol 3. popoldne v šoli na Ledini v Komenskega ulici.

Sadje na rumene izkaznice C. Mestna aprovizacija bo oddajala dne 8. t. m. v šoli na Ledini sadje na rumene izkaznice s črko C št. 1601 do 2200. Določen je tale red: Od pol 3. do 3 št. 1601 do 1700, od 3. do pol 4. št. 1700 do 1800, od pol 4. do 4. št. 1800 do 1900, od 4. do pol 5. št. 1900 do 2000, od pol 5. do 5. št. 2000 do 2100, od 5. do pol 6. št. 2100 do 2200. Vsaka oseba dobi en kilogram, kilogram stane 40 vin.

Zadnje vesti.

Papeževa mirovna ponudba.

Rotterdam, 5. oktobra. Londonski »Daily Telegraph« poroča iz Rima, da je ponudil papež ententi svoje posredovanje za mir in da pričakuje odgovora.

Jugoslovanski klub v opoziciji.

Dunaj, 5. oktobra. Kakor poroča parlamentarna korespondenca je Jugoslovanski klub sklenil, glasovati proti proračunskemu provizoriju, ter tudi v vseh drugih zadevah zavzeti opozicionalno stališče. — Ministrski predsednik je poslanca dr. Korošca in dr. Laginjo za 9. oktober povabil na razgovor.

Italijanski parlament sklican.

Rim, 5. oktobra. Italijanska zbornica je sklicana na zasedanje za dan 16. oktobra.

F. BAJTEL

Prej v Gorici.

Ljubljana, Stari trg 28

Moška in ženska dvokolesa

še s staro pnevmatiko

šivalni in pisalni stroji, gramofoni, električne žepne svetilke. Najboljše baterije.

Posebno nizka cena za preprodajalce.

Mehanična delavnica na Starem trgu št. 11.

Primarij

od oddelka očesne bolezni deželne bolnice

DR. A. Botteri

je otvoril svoj ambulatorij

Beethovnova ulica šte. 6.

Ordinira od 10—12 in od 2—3.

Zidarje, tesarje in delavce

se sprejme proti dobremu plačilu. Pri delu izven Ljubljane je prehrana zagotovljena.

Vpraša se pri Kranjski stavbeni družbi v Ljubljani Levstikova ulica št. 19.

V kratkem izide v založbi

„Umetniške propagande“

— v LJUBLJANI —

stenska slika

SLOVENSKA MADONA

po orig. znanega umetnika Fr. Klemenčiča. Umetniško v barvah na karton izvršena reprodukcija meri brez okvirja 65 × 78 cm. in velja za naročnike, ki se pri-
glasijo do

konca tega meseca K 20.—
v bogato pozlačenem okvirju „ 50.—
Od 1. nov. t. l. dalje oziroma po izidu slike bo znašala
cena brez okvirja K 25.—
z okvirjem „ 60.—

zaboj in ovojnino za pošiljatev po pošti (železnici) se zaračuna po lastni ceni ali pa se vzame nazaj.

Zahtevajte prospekte in bližja pojasnila v salonu „Umet. prop. v Ljubljani“

Sodna ul. 5.

Delavske zadruga za Trst, Istrijo in Furlanijo,

vpisana zadruga z omejeno zavezo.

XIV. poslovno leto. Od 1. julija 1917 do 30. junija 1918.

Mesečni izkaz:

Poslovno leto	1917—1918	1916—1917	Napredek
Avgust	1.008.000·20	673.839·36	334.160·84
Julij	790.627·05	617.700·78	172.926·27
Skupaj	1.798.627·25	1.291.540·14	507.087·11

Gibanje članov:

Vpisanih članov do 31. avgusta 1917 14.263.

Hranilni oddelek:

Stanje vlog 31. avgusta 1917 K 1.006.957·63
Stanje vlog 30. junija 1917 „ 940.772·64
Napredek v dveh mesecih K 66.184·99

Na bolniški in posmrtninski podpori se je izplačalo od 1. do 31. avgusta K 3.490·95
Na dividendah za poslovna leta 1914—1915 in 1915—1916 tekem istega meseca „ 695·60

Inkaso skladišča oblačil:

(Že obsešen v izkazu razpečanega blaga.)

Oddelek oblačil K 22.812·40
Oddelek manufaktur „ 72.091·90
Oddelek obuval „ 34.338·10
Oddelek pokrival „ 6.394·82

Skupaj K 135.637·22

V tem izkazu je naveden le inkaso 26 zadržanih skladišč, ker se je ostalih 10 začasno zaprlo. Zaprta so: eno skladišče v Pulju (drugo posluje še), skladišče v Kiamporu in v Rovinju (zaprto vsled evakuacije) ter 7 skladišč v goriškem vojnem ozemlju. Od 7 mesnic je zaprtih 5.

V Trstu, 31. avgusta 1917.

Vodstvo.